

DAYISIZ DERGİ

"Dayımız yok dergimiz var!"

Olsun Da Gör

Melih Cevdet Anday

*O gün gelsin neşemiz tazelensin de gör
Dünyayı hele sen bir barış olsun da gör*

*Seyreyle gülü bülbülü
Çifter çifter aylar gökyüzünde
Her gece ayın on dördü*

*Kuşlar geçecek damların üstünden
Kuşlar konacak dallara
Kanat seslerini duyup uyanırlarsa
Gene kuşlarla uyusun çocuklar
Olanı biteni anlatma.*

*Hiç görmediğim şey bu
Kurdun gözü yılmış sürüden
Elmanın yarısı soğuk yarısı sıcak
Ağulu bitkilere dolanmış salkım
Güneşten yağmur boşanacak*

*Yetsin demir çağının beyliği
Yeni bir gün başlıyor demek
Yeryüzünde korkusuz yaşamak*

*İki milyar kişiye bir dünya
İki milyar kişiye iki milyar ekmek*

*Yazık olur bu düş yarım kalırsa
Barış günü insan hakkı yenirse
Koroğlu'nun sözü dinlenmelidir
Sivas ilinin Banaz köyünden
Pir Sultan Abdal dirilmelidir.*

*Ah günüm yetse görmeye seni
Seni övmeye gücüm yetse
Barış çağı altın çağ
Son ozanı ben olayım bu özlemin
Bu özlem bitse*

*O gün gelsin neşemiz tazelensin de gör
Dünyayı hele sen bir barış olsun da gör
Seyreyle deli ozanı
Baştan başa sevda batan başa tutku
Dili baldan tatlı.*

DAYISIZDERGİ

Genel Yayın Yönetmeni

Leyla Gümüş

Editör

İclâl Soysal

Ayşe Seçilmiş

Sosyal Medya Sorumlusu

Gülnihal Toksal

Akile Nisa Öksüz

Son Okuma Ekibi

Emirhan Kocakulak

Zeynep Tüz

Grafik & Tasarım

Evin Arin

Yayın Dönemi

Aylık Dergi

Dergi Türü

Dijital Dergi

Bu yayının tüm hakları genel yayın yönetmenine aittir. İçeriklerle ilgili sorumluluk yazarlara aittir. Dergide yer alan yazı, fotoğraf ve görsellerin izinsiz ya da kaynak gösterilmeden herhangi bir ortamda çoğaltılması, paylaşılması ve kullanılması yasaktır. Her hakkı saklıdır.

İletişim

 dayisizdergi@gmail.com

 @dayisizdergi

 @dayisizdergi

Takdim

Kabil'i Anlamak, Habil'i Korumak

İnsanın tarihi, gökyüzüne açılan ilk bakıştan beri arayışlarla örülüdür. Bir gemi yapılır tufandan kurtulmak için, bir güvercin gönderilir kara umudunu taşımak için. Nuh'un gemisinden yükselen dua da aslında hep aynı şeyi fısıldar: Yaşamak, çoğalmak, yan yana kalabilmek. Fakat yan yana kalmak kolay değildir; bazen bir sofrada, bazen bir sınır çizgisinde, bazen de aynı evin duvarları içinde çatışmalar başlar.

Kardeşlikten doğan ilk kıskançlığı Habil ile Kabil'de görürüz. O kıssa aslında yalnızca iki kardeşin değil, bütün insanlığın aynasıdır. Bir yanımız Habil gibi saf, kırılgan ve hakikate yakın dururken diğer yanımız Kabil gibi hırslı, kırıcı ve yaralıdır. Belki de insan, barışa ulaşmak için yalnızca Habil'i değil, Kabil'i de dinlemeyi öğrenmelidir. Çünkü Kabil'in öfkesi anlaşılmadan Habil'in sessizliği de tamamlanmaz.

Tarih boyunca değişmedi bu sahne. Çöllerde kavgalara tutuşan kabilelerin yankısı, bugün kentlerin duvarlarında hâlâ duyulur. Bir sınır çizgisiyle ikiye bölünen topraklar, bazen iki kalbin arasına giren ince bir suskunluğun aynasıdır. İnsan, her çağda aynı imtihanla yüzleşti. Bir taş atmak kolaydı, bir sözü esirgemek kolaydı ama bir yüze bakıp anlamak, işte o en zor olanıydı.

Yine de karanlığın içinden hep küçük ışıklar sızdı. Bir annenin gözyaşında, bir çocuğun gülüşünde, bir yabancıнын açtığı kapıda. En büyük yaralar en küçük jestlerle sarıldı; bir parça ekmek paylaşmakla, bir omuza yaslanmakla, bir kelimeyi doğru zamanda fısıldamakla. Nehirler taşıdı bu umudu, rüzgâr dillerden dillere savurdu. İnsan bazen unuttu ama hiç tümünden kaybetmedi.

Belki de insana dair en büyük sır şudur: Ne kadar çok parçalanırsa parçalansın, kalbi yeniden birleşmeye meyleder. Öfkenin ardından hep bir barış isteği filizlenir; susuz kalmış toprağın yağmura açlığı gibi. Belki de insanlık, bütün yolculuğunu yalnızca bu hakikati öğrenmek için yapmaktadır. Yan yana durabilmenin, birbirini anlamanın, ötekiyle bir arada var olabilmenin hakikatini.

İşte bu yüzden, bu sayının teması barış. Çünkü barış, yalnızca çatışmanın yokluğu değil; ötekiyle yan yana oturabilme, onun hikâyesine kulak verebilme cesaretidir. Bu sayfalarda, barışın izlerini farklı imgelerde, metinlerde, filmlerde, kitaplarda arayacağız. Belki de her satır, bize şu soruyu yeniden hatırlatacak: İnsan nasıl barışır?

Leyla Gümüş

İçindekiler

6	Toplumsal Barış için
Yeni(?) Bir Savaş Modeli
Vaha Durmaz	19	Karanlığın İçinde Bir Umut
Büşra Yavuz
8	Beyaz Torosun Dikiz Aynası
Enes Batman	20	Su Kesigi
Esra Koçak
10	Dünya Barışı Mümkün mü ?
Mehmet Budak	22	Kendinle Barış
İclâl Soysal
12	Filistin Meselesi: Cennet
Tapusu mu?
Akile Nisa Öksüz	23	Uluslararası Barış Ödülleri
2025
Wi-Firket Dayı
14	Peki Şimdi Nereye: Kadınların
Direnişiyile Kurulan Barış
Havin Güneş	26	Direnışin İnancını Yarına
Taşıyan Şarkılar
Zeyna Bulut
16	Zamir: Ne Pahasına Barış
Avşin Abay	28	Toprağa Yazılan Kader
Maryam Akbari
18	El Salla!
Ayşe Seçilmiş	30	Mahmur
İbrahim Bozdağ

Toplumsal Barış için Yeni (?) Bir Savaş Modeli

Vaha Durmaz

I.Dünya Savaşı'nı anlatan, Lewis Milestone'un yönettiği *Batı Cephesinde Yeni Bir Şey Yok* filminin bir sahnesinde askerler, savaşı hangi ülkenin başlattığını tartışırken savaşın nasıl başlatıldığını sorgulamaya başlarlar. Cevap basittir: “Bir ülke diğer ülkeyi kızdırır”. Peki ama bir ülke diğer ülkeyi nasıl kızdırır? Fransa'daki otlaklar, Almanya'daki dağları mı kızdırır? Tabii ki de otlaklar değil, insanlar birbirlerini kızdırır. Bir asker hemen itiraz eder: “O zaman benim burada ne işim var? Ben kimseye karşı kızgın değilim!”

Elbette savaşı başlatan İngiliz halkı veya Alman halkı değildir. Cephede savaşan askerler de muhtemelen ailelerinden uzakta bir yabının ortasında her an ölüm tehlikesiyle yaşıyor olmaktan pek de memnun değildir. Savaşı asıl başlatan, devletlerdir. Savaşın tarafları İngilizler ve Almanlar değil, “İngiliz Devleti” ve “Alman Devletidir”. Standart bir siyasi haritaya baktığımızda “devlet”, “ülke” ile birebir aynı şeymiş ve devlet, ülkedeki insanlarla birlikte her şeyi kapsayan bir kavrammış gibi gelebilir. Oysa devlet, herhangi bir şirket veya vakıf gibi bir kurumdur – hukukta kullanılan kavramı kullanacak olursak bir “tüzel kişidir” - . Bu, bir ülkede yaşayan halkı ve orada hüküm süren devleti birbirlerinden ayırmak için önemli bir referans noktası olsa da şunu vurgulamakta fayda vardır: Devletlerle vatandaşları arasında zorunlu (daha doğrusu devletlerin zorunlu tuttuğu) bir “müşteri” veya “üyelik” ilişkisi vardır.

Evet, savaşları başlatan devletlerdir ama bunun tam tersi de doğru olabilir mi? Charles Tilly, “War Making and State Making as Organized Crime” başlıklı makalesinde aslında savaşların devletleri doğurduğunu iddia etmektedir. Buna göre devletler, savaşlar aracılığıyla şiddet kullanımını kendi tekeline almayı meşrulaştırmakta ve daha rahat vergi toplamaktadır. Devletler, vatandaşlarına “Seni düşmandan koruyacağım, sen de bunun karşılığında vergi ödeyeceksin.” der ve vergi ödemeyen vatandaşları cezalandırır. Avrupa'nın son birkaç yüzyıllık tarihini inceleyen Tilly, âdeta “savaşsız devlet olmaz” demektedir.

Tilly'nin argümanlarını kabul etsek de etmesek de savaş ve devlet olgularının birbirleriyle ilişkili olduğu barizdir. Peki öyleyse özellikle 20. yüzyılda yaşanan onca savaş travmasına rağmen neden hâlâ aynı modellerle yönetilen devletlerle yaşamaya devam ediyoruz? Bu noktada muhtemelen mevcut devletlerin felsefe müfredatlarında zorunlu olarak okuttukları Thomas Hobbes'un teorisi gelecektir akıllara: Bu devletlerle yaşamaya devam ediyoruz çünkü “insan insanın kurdudur” diye düşünüyoruz ve birbirimize güvenmediğimiz için devletin bizi birbirimizden korumasını sağlayacak bir “toplumsal sözleşme” aracılığıyla meşru bir şekilde şiddet uygulama yetkisini bu devletlere gönüllü olarak devrediyoruz.

Bu, insanların birbirlerine güvenmemesi gerektiği varsayımına dayanır. Belki içgüdüsel veya tecrübelerden kaynaklanan sebeplerle insanlar birbirlerine güvenmemektedir. Bu açıklamayı bir yana bırakırsak başka bir ihtimal daha vardır: Belki de insanların birbirlerine güvenmediği bir dünyada elde edecekleri faydalardan dolayı güç sahipleri, insanların birbirlerine güvenmemesi gerektiği fikrini insanlara mutlak bir olgu olarak sunuyorlardır. Oysa kanaatimce, hiçbir sebep yokken hakkında hiçbir şey bilmediğimiz insanlara neden güvenmemek gerektiğini tekrar tekrar sorgulamak gerekir.

Her ne sebeple olursa olsun mevcut devlet modelleri varlıklarını sürdürmeye ve eskisi gibi savaşmaya devam ediyor. Peki savaşların olmadığı bir mutlak barış dünyası için mevcut devletlerin ortadan kalkması mı gerekir? Bu teorik olarak tartışılabilir belki ama hâlihazırda birbirlerini meşru gören yaklaşık 200 devlet varken bunun pratik olarak uygulanması imkânsız gibidir. Herhangi bir ülkedeki devletin ortadan kalkması hâlinde mevcut diğer devletler bu boşluğu doldurmakta zorlanmayacaktır. O boşluk ya mevcut devletlerden biri ile ya da bunu önlemeye çalışan ve eskisinin yerini alacak yeni bir yerel devletle doldurulacaktır. Bu döngünün dışına çıkmak, mevcut devletlerin herhangi biri varlığını sürdürdüğü sürece imkânsız gibi görünmektedir.

Peki ne yapmalı? Artık savaşların sadece tarih biliminin konusu hâline geldiği bir dünyaya nasıl ulaşılabilir? Yazının başında değindiğim film sahnesine geri dönelim. O sahnedeki tartışmanın sonunda bir asker, bütün kanlı savaşları bitirecek çok yaratıcı bir model sunar: “Ne zaman büyük bir savaş yaklaşacak olursa çok geniş bir alanın etrafını halatlarla kapatırsın ve büyük gün geldiğinde tüm kralları, bakanlarını ve generallerini toplayıp sadece iç çamaşırlarıyla o alanın ortasına bırakırsın. Sonra da adamları ile birlikte savaşmalarına izin verirsin. En iyi ülke kazanır!”

Beyaz Torosun Dikiz Aynası

Enes Batman

Kan ne kadar da kırmızı. İzi uzun süre çıkmıyor. Neye damlasa kimyası değişiyor. Bir resmin hangi köşesinde olursa olsun odak onda oluyor. Bütün kırmızı çizgileri aşp geçiyor. Kanın aktığı yerde söz tükeniyor.

Kanı durdurmak için acil müdahale şart. Bunu bilinç açıkken yapabilmek içinse söze girmek, kırmızı çizgileri bir kenara bırakmak, ezberlediğimiz resimleri duvardan indirmek, kimyası değişen şeyleri havalandırmak ve kirli izleri temizlemek gerekiyor.

Şu açık: Kanı durdurmak, akıtmaktan çok daha zor. Sakin kalmayı, emek harcamayı gerektiren hassas ve hayati bir iş. Bir yerde kan akıyorsa, öncelik her zaman onu durdurmaktır.

Dünyanın her yerinde ve ne yazık ki Türkiye’de süregelen kan kaybı insanlık için hayati tehlike arz ediyor. Ne yapıp edip bunu durdurmalıyız. Önce bu niyette mutabık olmak lazım.

Sonra karşıdakini dinlemeye ve ezberleri gözden geçirmeye geliyor sıra. Dinlemek için biraz özgüven, biraz cesaret, biraz da empati gerekiyor. Zor olansa ezberi gözden geçirmek. Çünkü her birimiz resmi tarihle büyüdük. Millete, devlete, adalete, savaşa, barışa, hayata dair ezberlerimizin temelini resmi ideoloji attı. Devlet, tüm aygıtlarıyla bizi bir kimlik verdi. “Türk ve doğru” olduk. Mutlak kötüler, kesin düşmanlar vardı. Aksini düşünsək kendimizi hain hissedeceğimiz birçok şeyi içselleştirdik. Damarlarımızdaki kanın asil, ırkımızın kahraman, devletimizin kutsal, tarihimizin daima şanlı olduğuna ikna edildik. “Belki de o işler öyle değildir” demeye yelteneni bile terörist ilan edip konforlu alanımızdaki coşkulu ezberlere koştuk.

Kuyuda su yok dediler. Delinin biri sanılmamak için taş atmadık, hem sustuk hem susadık. Şimdi kuyuya taş atmak lazım. Ezberimizi ve rahatımızı bozmalıyız. Çünkü barış emek istiyor.

Sonra sıra yüzleşmeye geliyor. Ötekiyle yüzleşmekten, hesaplaşmaktan bahsetmiyorum. Kendinle, tarihinle, biz derken içinde hissettiğin grupla hesaplaşmaktan bahsediyorum. Çünkü karşılıklı barış için herkes önce kendi içinde barışı sağlamalıdır.

Anneler cumartesi günleri ne diyor, beyaz toroslar nereye gidiyor, “bilinmeyen bir dil” kaç milyon evde konuşuluyor gibi temel sorular iyi bir başlangıç olabilir. Bu başlangıç bizi “peki ben bunun neresindeyim?” sorusuna götürmeli. Gerçek bir yüzleşme, bizin ötesine geçip ben ile yapılandır. Bir özne olduğunu kabul ederek; söylemiyle ve eylemiyle kendini gözden geçirmek yürek ister.

Bu kavganın, bu kanın neresindeyiz? Zihnimizde, dilimizde, eylemimizde büyütüyor muyuz kırmızıyı? Bizi heyecanlandıran ve üstün hissettiren bir sloganı coşkuyla alkışlıyor muyuz mesela? Zihnimizin en alt katmanlarında da olsa ırkçı fikirlerimiz var mı diye kendimizi sorgulayabiliyor muyuz?

Herkes kendisiyle yüzleşip açıkça konuşabilirse akan kan durur. Peki ya bunca zaman akan kan ne olacak?

Gençliğinin baharında solup giden binlerce can geri gelmeyecek. Ama en azından daha fazla kan için bahane edilmeyecekler. Savaşı kutsamadan, kavgayı büyümeden de onları anmak mümkün.

En korkunç savaşlar bile biter. Bu da önünde sonunda bitecek. Üzerimize düşeni yaparsak daha fazla kan akmadan bunu başarırız. Yeter ki nerede durduğumuza iyi bakalım. Beyaz torosun dikiz aynasında bir utanç manzarası var. Biz onun içinde miyiz, karşısında mı?

Tarihin tekerleği döndüğünde altında ezilecek miyiz, yoksa geriye çiçekli ve şerefli bir fotoğraf bırakabilecek miyiz?

Dünya Barışı Mümkün Mü?

Mehmet Budak

“Savaş her şeyin babasıdır.” der Herakleitos. “Savaş, tarihsel gelişmenin motorudur.” diye ekler Hegel. Hatta “Savaş, hayatın kendisidir.” diye son noktayı Friedrich Nietzsche koyar. Bu büyük düşünürler neden savaşın kaçınılmazlığından hatta gerekliliğinden dem vurmuşlar? Savaş gerçekten kaçınılmaz mıdır ya da daha da iddialı bir ifadeyle savaş gerekli midir?

Biliyorum çoğunuza çok mantıksız geliyordur bu sözler. “Savaş nasıl gerekli olabilir?”, “Savaş nasıl hayatın kendisi olabilir?” diye düşünüyorsunuzdur. Bu düşünürlerin sözlerinin altında şüphesiz derin sebepler vardır. İnsanın doğasını ve toplumsal gelişimleri okuyarak bu sözleri sarf etmişlerdir elbette. Çok uzatmadan söyleyeyim: İnsanın keşfetme, etki etme ve sahip olma güdülerini olmadan dünyada değişim ve gelişimin olmayacağını düşündükleri için sarf etmişlerdir bu sözleri. Çünkü bu güdüler, biyolojik varlığın temelinden gelen ve olmayışının düşünülemediği kadar köklü olan bazı dürtülerden gelir. Savaşıp yenmek, yeni yerler fethetmek ve daha güçlü olmak isteği de bu temel dürtülerin sonucudur. Nedir bu dürtüler?

Söz konusu mevzu, çok uzun ve geniş ama özet olarak değinmek gerekirse, bu dürtüler insanın biyolojik varlığından gelen ve varlığını sürdürme ihtiyacına dayanan duygulardır. (Duygu terimi ne kadar spesifik hisler için kullanılıyor olsa da aslında temelde dürtüler de varlıkları gözlemlenebilecek birer duygudur.) Peki insanın varlığını devam ettirme ihtiyacına ve varlığına tehdit olabilecek şeyleri yok etme isteğine dayanan bu dürtüler dindirilebilir mi ve dindirildiğinde ortaya nasıl bir insan çıkar? Bazı düşünürlerin iddia ettiği gibi ortaya duygusuz, amaçsız ve bunun sonucunda yok olmaya mahkum bir insan mı çıkar? Çalışıp para kazanmak, çevresinde gördüğü kişilerden daha başarılı olmak, daha etkili ve girişken biri olmak, evlenip ev almak, çocuk yapmak ve neslini devam ettirmek gibi güdüler de bu temel dürtülerden geliyorsa o dürtülerind indirilmesi gerçekten insanlığın sonu mu olur?

Evet şu an dünyanın farklı yerlerinde zulüm gören, şiddete uğrayan ve savaşların pençesinde yurdundan edilen, açlık ve sefaletle mahkum edilen ve binbir şekilde can veren sayısız insanın acılarına sahip çıkmak ve hak ettikleri sorumluluğu göstermek istiyorsak artık savaşların olmadığı, kimsenin ezilmediği ve haksızlığa uğramadığı bir dünya istiyorsak dünyanın ve insanın gerçeklerini dürüstçe kabul etmek ve ona göre bir yolda konum almamız gerekiyor.

Yukarıda saydığım düşünürlerin sözlerinin çok güçlü temellere dayandığını ve savaşların bizim temel güdülerimizin bir sonucu olduğunu kabul etmemiz gerekiyor. Nasıl ki komşumuz daha fazlasına sahip olduğunda bizler kıskanıp onu geçmeye çalışıyorsak, daha güvende ve konforlu hissetmek için haksız yollarla para kazanıyorsak ve biri bizi eleştirdiğinde ya da hoşumuza gitmeyecek bir şey yaptığında saldırıya geçip duygusal veya fiziksel şiddete başvuruyorsak; ülkeler de benzer ilişkiler ve mekanizmalarla savaşlara girişiyor. Bu yüzden farklı koşullarda çok barışçıl davranan insanlar ve ülkeler, koşullar değişip güç kazandıklarında saldırganlaşabiliyorlar. Şu an bulunduğunuz topluluk veya ülke barışçıl bir politika izliyor olsa bile dünyanın hemen hemen bütün toplulukları tarihin bir döneminde güçlüyken saldırgan ve zalim politikalar izlemiştir. O yüzden dünyanın öbür ucunda alakasız sebeplerle cereyan eden bir savaşın bizim bu dürtülerimizle alakasının olmadığını hiç düşünmeyin. Dediklerimi inkar etmek ve onlara karşı gelmek isteyenler elbette binbir türlü aykırı fikir ve mazeret bulabilirler ama dürüst ve gerçekçi düşünenler dediklerimi haklı bulacaktır.

İnsan doğası ve psikolojisiyle ilgili çalışan düşünürler bunun mümkün olduğuna inanmasa da gelecekte daha fazlasına sahip olmak için başkasının hakkını gasp etmenin, ezmenin, şiddetin, zulmün ve savaşların olmadığı bir dünya istiyorsak bizler bireysel olarak o dürtülerimizi dindirmeyi ve kontrol etmeyi öğrenmemiz gerekiyor.

Bu dürtüleri dindirğimizde varoluşsal motivasyonumuzu kaybedip yok mu oluruz yoksa daha iyi bir insanlığa ve dünyaya mı ulaşırız?

Filistin Meselesi: Cennet Tapusu mu?

Akile Nisa Öksüz

Filistin meselesini anlamaya çalışırken bazen geçmişteki örnekler bugünü kavramamıza yardımcı olur. Orta Çağ'da kilisenin insanlara cennetten yer satma uygulamasını hatırlayalım. O dönemde “endüljans” adı verilen bu belgeler, aslında maddi bir karşılıkla manevi bir güvence sağlıyordu. Yani insanlar, yaşarken bir bedel ödeyerek ahirette bir mülk sahibi olduklarına inanıyorlardı. Bu durum, dünyevi bir otoritenin uhrevi bir vaadi pazara dönüştürmesiydi. Bugün Filistin meselesinde gördüğümüz bazı gelişmeler, sanki bu tarihsel pratiğin dünyevi bir versiyonu gibi karşımıza çıkıyor.

Filistin toprakları, yüzyıllar boyunca farklı medeniyetlerin hâkimiyetinde kalmış, Osmanlı'dan sonra Birinci Dünya Savaşı ile İngiltere'nin manda yönetimine geçmişti. 1917'deki Balfour Deklarasyonu ile bu bölgede Yahudi halkı için bir “ulusal yurt” vaat edildiğinde, aslında henüz bölgenin gerçek sakinleri olan Arapların iradesi sorulmamıştı. Büyük güçler de Filistin'in geleceğini yerel halka sormadan tayin etmişti.

20. yüzyıl boyunca artan Yahudi göçleri, toprak satışları ve ardından gelen savaşlar, bölgenin haritasını sürekli değiştirdi. 1948'de İsrail devletinin ilanı, milyonlarca Filistinlinin mülteci durumuna düşmesiyle sonuçlandı. Bu noktada Filistinliler, kendi evlerinin ve köylerinin üzerinde “başkalarının tapu çıkarmasına” şahit oldular. Bu, Orta Çağ'daki endüljans belgelerinden farklı olmayan bir durum gibiydi: dışsal bir otorite, bir vaatte bulunuyor ve bu vaat, orada yaşayanların geleceğini doğrudan belirliyordu.

Soğuk Savaş yıllarında bölgesel savaşlar, 1967'deki Altı Gün Savaşı ve sonrasında işgaller, Filistin meselesini daha da karmaşık hale getirdi. 1990'larda Oslo Anlaşmaları ile tarafların birbirini tanıması ve barışa giden bir yol açılması umulmuştu. Fakat anlaşmaların bir kısmı uygulanmadı, diğer kısmı ise ertelendi. Burada da yine “cennetten tapu satışı” benzetmesi akla geliyor: kâğıt üzerinde verilen vaatler, pratikte bir türlü karşılığını bulmadı.

Bugün geline noktada, Filistin sorunu hâlâ çözümsüz. Uluslararası toplum farklı planlar ortaya koyuyor, ancak bunlar çoğu zaman taraflardan birine daha fazla hak tanıyor. Yani masa başında çizilen sınırlar, tıpkı Orta Çağ'daki endüljans belgeleri gibi, “bir gün gerçekleşecek vaatler” olarak kalıyor. Oysa Filistin halkı için mesele, günlük hayatın gerçeği: evleri, arazileri, şehirleri. Dolayısıyla kronolojik akışa baktığımızda, Osmanlı sonrası İngiliz mandasından Oslo görüşmelerine ve günümüzün siyasi çıkmazlarına kadar süreç, bir yönüyle sürekli “vaatlerin dağıtıldığı ama uygulamada karşılığını bulmayan” bir tarih olarak okunabiliyor.

"Peki Şimdi Nereye: Kadınların Direnişiyle Kurulan Barış"

Havin Güneş

Lübnanlı sinemacı Nadine Labaki'nin yönetmenliğini üstlendiği 2011 yapımı "Peki Şimdi Nereye?" (Et Maintenant On Va Où?) Ortadoğu'nun çatışmalarla örülü coğrafyasında geçen güçlü ve katmanlı bir anlatı sunar. Film, savaşın eşiğinde yaşamaya mahkûm olmuş küçük bir köyde Hristiyan ve Müslüman topluluklar arasındaki gerilimi konu alır. Bu hikâyeyi sıradan bir çatışma öyküsünden ayıran unsur, olayların merkezinde kadınların kolektif direnişinin yer almasıdır.

Yönetmen Nadine Labaki yalnızca kamera arkasında değil, başrolde de bulunarak çok katmanlı bir anlatıya öncülük eder. Daha önceki filmi Caramel ile dikkat çeken Labaki, bu filmde de kadınların bakış açısını merkeze alan sosyal bir gerçeklik kurar. Profesyonel olmayan oyuncularla çalışması hikâyeye hem sahicilik hem de kolektif bir halk anlatısı niteliği kazandırır. Claude Baz Moussawbaa, Layla Hakim, Yvonne Maalouf ve Julien Farhat gibi isimlerden oluşan oyuncu kadrosu, karakterlerin doğallığı ve duygusal derinliği sayesinde seyirciyle güçlü bir bağ kurar.

Filmin açılışında şu sözler yankılanır:

"Bu hikâye dinlemek isteyen herkes içindir. Kızgın güneş altında kalpleri kırılmış bir grubun, bir haç ve bir hilal uğruna kanlanmış ellerin, geçmişi dikenli teller ve silahlarla çevrili, barışı seçmiş bu yalnız yerin hikâyesidir."

Bu replik yalnızca filmdeki köyü değil, bütün bir coğrafyanın ve insanlığın belleğini temsil eder. Aynı zamanda filmin taşıdığı evrensel mesajı da önceden haber verir. Acı kimlik tanımaz. Barış inatla ve birlikte kurulabilir.

Film, dış dünyada süren mezhep çatışmalarının yavaş yavaş köye sızmasıyla başlar. Erkekler televizyon ve radyo aracılığıyla bu şiddet dolu dünyayla bağlantı kurar. Kadınlar ise bu bağlantıyı kesmek için harekete geçer. Erkeklerin gerçeği öğrenip silaha sarılmalarını engellemek amacıyla haber kaynaklarını sabote ederler. Televizyonlar bozulur, gazeteler yok edilir, radyolar susturulur. Bu sahneler kadınların barış uğruna bilinçli bir manipülasyon yürüttüğünü gösterir. Gerçek bir tehdit halini aldığında onun üzerini örtmek gerekebilir.

Kadınların barışı korumak için başvurduğu yöntemlerden biri Ukraynalı dansçı kadınları köye getirmeleridir. Erkeklerin dikkatini çatışmadan uzaklaştırmak için cinsellik, bilinçli bir dikkat dağıtma aracı olarak kullanılır. Labaki burada keskin bir eleştiri yapar. Kadınlar ataerkil düzenin onlara dayattığı rolleri bu kez sistemin karşısına geçmek için stratejik biçimde kullanır. Eğlence, beden, dikkat her şey barış için seferber edilir.

Kadınlar yalnızca sembolik değil, fiziksel önlemlerle de barışı sağlamlaştırmaya çalışır. Mezhep temelli bir çatışmanın eşğine gelen köyde son çare olarak haşhaş karıştırılmış tatlılar hazırlayıp erkekleri bayıltırlar. Erkekler uyurken köydeki silahlar köy dışına taşınır. Ancak en çarpıcı sahne erkeklerin gözlerini açtuklarında karşılaştıkları manzardır. Hristiyan kadınlar Müslüman kıyafetleri, Müslüman kadınlar ise Hristiyan kıyafetleri giymiştir. Bu sahne kimliklerin bulanıklaştığı, ayrımların anlamsızlaştığı bir anda köydeki tüm gerilimi sembolik biçimde çözümler. Kadınlar bu karışıklık üzerinden inançların çatışma değil birlikte yaşama zemini olabileceğini görselleştirir.

Film, erkeklerin uyanıp kadınlara yönelerek adeta “şimdi ne yapacağız” diye sorduğu sessiz bir kapanışla biter. Savaşın ve çatışmanın çözüm üretmediği noktada yön arayışı kadınlara döner. Bu sahnede söylenen son söz tüm anlatıyı özetler niteliktedir

“Peki şimdi nereye?”

Bu yalnızca fiziksel bir yön arayışı değil, ahlaki ve toplumsal bir sorgudur. Birlikte yaşam yeniden mümkün müdür? Dinler, gelenekler ve toplumsal roller üzerinden inşa edilen düşmanlıkların ötesine geçilebilir mi?

Film bu sorunun yanıtını vermez ancak şunu hatırlatır:

Bazen barış büyük politik anlaşmalarla başlamaz. Bir annenin oğlunu kaybetmek istememesiyle, bir kadının başka bir kadının çılgınlığını duymasıyla başlar. Barış belki de en çok sıradan olanı korumakla sürer.

Zamir: Ne Pahasına Barış

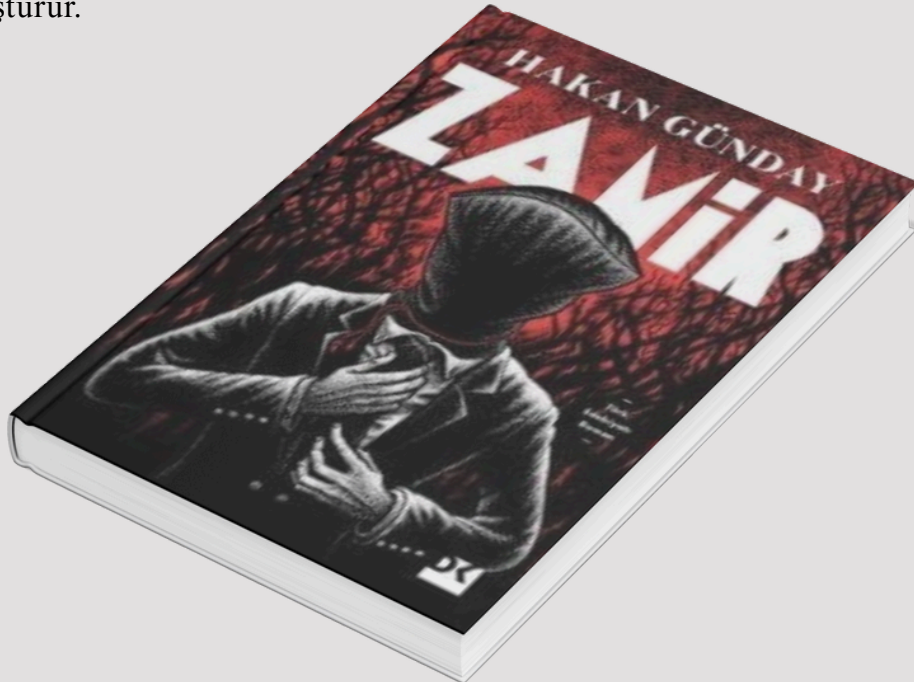
Avşin Abay

Hakan Günday'ın Zamir adlı romanı savaşın gölgesinde bile barışın mümkün olup olmadığını sorgulayan çarpıcı ve düşündürücü bir anlatıdır. Kurgusunu hayali ama gerçekçi bir örgüt olan Birinci Dünya Barışı Vakfı etrafında şekillendirir. Bu vakıf ne pahasına olursa olsun savaşı durdurmayı kendine amaç edinmiş sınır tanımayan bir barış girişimidir. Roman bireysel hayatların küresel politikaların ve ahlaki soruların bu büyük hedef etrafında nasıl birleştiğini ya da çatıştığını gözler önüne serer.

1986 doğumlu Hakan Günday çağdaş Türk edebiyatının en sert ve en özgün seslerinden biridir. Eserlerinde genellikle şiddet suç göç adalet kimlik ve insan doğasının karanlık yanlarını işler. Uzun soluklu cümleleri alışılmadık anlatım teknikleri ve rahatsız edici derecede gerçekçi karakterleriyle tanınır. Daha romanıyla kazandığı Medici Kitap Ödülü onun uluslararası alandaki tanınırlığını artırmıştır. Günday yalnızca bireysel dramları değil bu dramların arkasındaki toplumsal ve küresel dinamikleri de irdeleyerek yazınında politik bir damar oluşturur.

Zamir adını başkahramanından alır. Zamir Birinci Dünya Barışı Vakfı'nda çalışan genç bir adamdır. Görevi dünyanın dört bir yanında patlak veren çatışmaları diplomasi ya da manipülasyon gibi her türlü yöntemle durdurmaktır. Romanın mekânı coğrafi olarak net bir ülkeye bağlanmaz. Farklı kıtalar farklı savaş bölgeleri ve diplomatik merkezler arasında gidip gelen küresel bir sahneye yayılır. Böylece hikâye yalnızca bir ülkenin değil tüm insanlığın ortak sınavı hâline gelir.

Zamir'in hikâyesinde Birinci Dünya Barışı Vakfı adından beklenen idealist bir kurumdan çok daha karmaşık ve gri tonlara sahip bir yapı olarak çıkar karşımıza. Görevi ne pahasına olursa olsun savaşları durdurmaktır. Ancak bu pahaya girenler yalnızca diplomasi ve iyi niyetli anlaşmalar değildir. Komplolar manipülasyonlar hatta bazı durumlarda adaletin ertelenmesi ya da bastırılması da bu uğurda araç hâline gelir. Zamir'in şu sorusu romanın kalbinde yankılanır: "İnsan nasıl barışır?"

Vakfın temel bakış açısı insan hakları eşitlik ya da özgürlük gibi kavramlardan ziyade yalnızca çatışmanın çıkmaması üzerine kuruludur. Onlar için önemli olan insanların hayatta kalmasıdır. Bu hayatların nasıl ve hangi koşullarda sürdüğü ise ikinci plandadır. Bu nedenle bir diktatörlük rejimine karşı çıkabilecek devrimleri bile engelleyebildikleri olur. Mao'nun sözleriyle devrim şiddetle yapılan bir eylemdir ve şiddet vakfın engellemek istediği şeydir. Sonuçta milyonlarca insan ölmez ancak baskı altında yaşamaya devam eder.

Bu yaklaşım barışın tanımını kökten sorguladır. Gerçek barış yalnızca silahların susması mıdır yoksa özgürlüğün, adaletin ve eşitliğin de var olduğu bir hâl midir? Vakfın uyguladığı model hayatta kalmak ile özgür olmak arasındaki ikilemi insanların yerine çözmeye dayanır. Zamir'in Filistinli kardeşlerine sorduğu şu soru bu ikilemin çarpıcı bir özetidir:

“Gerçeği açıklayalım ve İngiltere’de bir iç savaş mı çıksın? Yoksa her şeyi unutalım ve barış hâli devam mı etsin?”

Roman boyunca şu fikir öne çıkar: “Savaşmak için bir silah yeter ama barışmak cesaret ister.” Cesaret bazen hakikati söylemeyi bazen de hakikati bilerek saklamayı gerektirir. Ancak hangi durumda hangisinin gerçek barışa hizmet ettiği sorusu net bir cevaptan çok okurun vicdanına bırakılır. Zamir'in gözünden gördüğümüz bu dünya insanoğlunun birbirini gerçekten görebilse nasıl bir yer olabileceğini düşündürür. “İnsan insanı görebilse dünya bambaşka bir yer olacaktı.”

Zamir'in hikâyesi vakfın amacını ve yöntemlerini sorgulamaya zorlar. Savaşları durdurmak uğruna adaletin ertelenmesi ya da halkların özgürlüğünden vazgeçilmesi gerçekten barış mıdır? Silah seslerinin susması yeterli midir yoksa susturulan her ses yeni bir çatışmanın tohumunu mu taşır? Vakfın müdahaleleri milyonları hayatta tutarken onlardan yaşamının anlamını mı alır? Roman bu soruları açık bırakır ve cevabı okurun vicdanına teslim eder.

El Salla!

Ayşe Seçilmiş

2 Ocak 1943'ten bu yana kültürümüzden dünyaya el sallayan, "Barış" temsil eden bir kültür elçisi: Barış Manço.

Anadolu Rock müziğinin kurucusu olmakla kalmayıp aynı zamanda televizyon programı yapımcısı, sunucusu; besteci, söz yazarı olan ve 1987 yılında Belçika tarafından "Türk Kültür Elçisi" seçilen, saçları ve bıyığı da kendi gibi çok yönlü olan sanatçımız...

O, bütün hastalıkların şifasını bulan Lokman Hekim'den, Kul Ahmet'in Ceket'i'nden, Gülpembe babaannelerden adam olacak çocuklara kadar ilisecek bir hitap gücüne sahipti. Çünkü görür, anlar, yazar, okur ve inanırdı. Dünyanın çok yönlülüğüne ve bu çeşitliliğe kırk yılda bir gelecek Barış'a. Kendine. Çünkü defter kitap tutuşundan biliyordu, bir gün Sarı Çizmeli Mehmet Ağa'nın bize hesap soracağını.

Tüm dünyada duyulan sesinin en temel özelliği; kol düğmelerine anlam yüklemenin hesap vermekten daha kolay olduğunu bilmesi. Bu bilincin de çocukluktan oluştuğunu... Adam Olacak Çocuk programında öğrettiği, işlediği tek bir şey vardı: Hayat ve olağanlık. Nilgün Marmara'nın dediği gibi: "Çocukluğun kendini saf bir şekilde akışa bırakması ne güzeldi. Yiten bu işte." Çocukluğumuzdan çıkış evresinde; insan doğasının tersine üretilen kalıplara uymak yerine her şey hayatın olağanlığına bırakılsaydı ortaya çıkan sonuç bugünkünden iyi olacaktı çünkü şüphesiz. İnsan, kendisiyle barışacaktı ve belki hesap gününde ekinler ekecekti Mehmet Ağa'yla. Ancak artık bir kuraklığa mahkum olmuş gidiyoruz. Kültürlere duyulan empatiler yok oldukça da tüm yaşamımız bir çölde geçecek.

Lakin Barış Manço ve severleri; hâlâ uzaklarda bir yerlerde, bir şeylerin kök saldıgını biliyor ve haykırıyor. Zamanı gelince de "Müsaadenizle çocuklar diyerek kınalı ellerimizle el sallayacağız çivisi çıkmış dünyaya."

Karanlığın İçinde Bir Umut

Büşra Yavuz

Sabahın ilk ışıklarıyla birlikte soğuk betonun üstünden doğruldum. Üzerime yapışan cam kırıklarını ve taş parçalarını giysilerimden silkeledim. Zaten eski ve yıpranmış olan bu giysiler, her seferinde biraz daha parçalanıyordu.

Evden çıkmadan önce aileme son kez baktım. Günlerdir açlıkla mücadele ediyor, karınlarına taş bağlıyorlardı. Babamın yokluğu, bütün sorumluluğu omuzlarıma yüklemişti. Ne yapıp edip onlara yiyecek bir şeyler bulmalıydım. Bu görev, bana kalan tek mirastı.

Yıkık dökük merdivenlerden dikkatle indim. Ayağımda ayakkabı yoktu, her adımda ayaklarım keskin taşlarla acıyordu. Ama içimden sürekli kendime sesleniyordum: “Yürü Amir, pes etme. Ailene umut olmalısın.”

Dışarı çıktığımda gökyüzü yine karanlıktı; ağır bulutlar, yeryüzüne gölge gibi çökmüştü. İçim ürperse de kalbimde sönmeyen bir umut vardı. Yıkık evlere, kırılmış camlara ve daha da önemlisi, insanlara baktım. Her biri, çökmüş duvarlar gibiydi.

Yaklaşık bir saat yürüdükten sonra yorgunlukla bir taşın üstüne oturdum. O sırada, sıska ve sol kolu olmayan bir adam, taşların üzerine çıktı. Sağ eliyle kulağını tutarak ezan okumaya başladı. Sesi çevrede yankılandıkça insanların yüzünde ışık belirdi. Az önce umutsuz sandığım insanlar, yere kapanarak toprakla teyemmüm aldılar. Su yoktu ama inanç vardı. Ezanın ardından cemaat oldular. Ben de sessizce arkalarına geçip onlarla birlikte namaz kıldım.

O an fark ettim: İnsanların umudu bitmemişti. Tam tersine, inançla ayakta kalıyorlardı. Bu farkındalık içimdeki kararlılığı daha da büyüttü.

Yürümeye devam ettim. Saatim yoktu ama saatler geçmişti. En sonunda, bir yardım umudu taşıyan yere vardım. Orada bir abi vardı; kendisinden ailem için biraz yiyecek istedim. Elindekini yiyeceklerden biraz pirinç ve biraz mercimek verdi. O an dünyaları kazanmış gibi oldum. Teşekkür ederek elini öptüm, kalbim sevinçle doluydu.

Geri dönüş yoluna koyulmuştum ki birden sırtımda keskin bir acı hissettim, aynı acı sanki göğsümde de vardı. Dengemi kaybedip yere düştüm. Gözüm karardı.

Gözlerimi açtığımda önümde bir sofraya vardı. Üzerinde en sevdiğim yemekler duruyordu. Ailem etrafımda oturmuştu. Babam bana gülümsedi:

“Amir, gel oğlum, yemeğini ye.”

Koşarak sofraya oturdum. Annem hâlâ mutfaktan yemekler getiriyordu. Evin içi bir saray kadar sıcak ve aydınlıktı. Bu bir rüyaysa bile uyanmak istemedim. Çünkü burası, dışarıdaki dünya gibi soğuk, karanlık ve acımasız değildi. Burası özgürdü ve merhamet doluydu...

Su Kesiği

Esmâ Koçak

Kadın bir elinde bavulu, diğer elinde beyaz zambaklarıyla; evden çıkarken, son kez anıları yâd etmek için dönüp baktı evine. Her köşesinde birikmiş şen gülüşlerin şingirtısını duydu. Çatal-bıçak seslerini duydu. Kavuşmaların tatlı heyecanını duydu. Hasreti duydu. Denizden gelen tuzlu yosun kokusunu duydu. Her duyduğunda yüreğini hoplatan gemi düdüklerini duydu ve balkona koştu bir çocuk gibi heyecanlanarak.

Gemi falan yoktu. Vişne çürüğü, ince kordonlu saatine baktı. Bu saatte gemi gelmezdi. Yanlış duymuştu. Böyle yanlış duyduğu çok olurdu. Gecenin bir yarısı gemi düdüğü duyduğunu sanır yatağından fırlardı. Bazen uykusu kaçır, bir daha uyuyamazdı. Bazen de geri yatar, rüyasında uçsuz bucaksız okyanuslar görürdü. Sürekli okyanus görürdü rüyalarında. Bu rüyalarının tabirine bakmazdı. Hayır, sandığımız gibi biri değildi o. Rüyaların ona bir şeyler anlattığına kesinlikle inanıyordu. Ama bu tuz kokan rüyaları neden gördüğünü biliyordu; tabire ihtiyacı yoktu. Uzak denizlerde gemicilik yapan kocasını özlüyor, merak ediyordu.

Balkondan denize baktı. Deniz fenerini gördü. Doğmakta olan günü gördü. Güneşin ilk ışıklarını denizin üzerine serpiştirdiğini gördü.

Sonra karaya baktı. Taze ekmek kokusunu takip eden, pijamalı, terlikli, uykulu ekmek almaya gönderilmiş çocukları gördü. Mutsuzlardı. Okullar açılıyordu. Biri ekmeği falan unuttu denizi görünce. Bir diğeri ekmeğini çoktan almış, köşesini kemiriyordu. Birkaç bisikletli gördü. Yüzü sivilceli genç bir çocuk bisikletten düştü. Geride kalmamak ve zedelenmiş onurunu kurtarmak için çabucak toparlanıp, devam etti bisiklet sürmeye. Köpekler sürü hâlinde gelip kaldırıma uzandılar güneşlenmek için. Tek gözünü yarım açıp etrafı kontrol eden tekir kedi onları gördü. Ancak uykusunu bölmeye tenezzül etmedi. Yapılabilecek en iyi şey tüylerini güneşin sıcak, yumuşak ellerine bırakmaktı. Yazdan arta kalan bir gündü. Güneşin diğer yarımküreye giderayak dağıttığı son bir sadakanın tadını çıkarmalıydı. Yoksa ağaçlar sararmaya çoktan başlamıştı. Hâliyle balıkçı tekneleri doldurmuştu limanı. Bu yıl iyi balık vardı, öyle diyorlardı.

Yeniden maviye dönüp baktı. Sütlimandı. “Hıh,” dedi kadın. “Böyle kıyıda ne masum gösteriyorsun kendini. Seni gören hiç inanır mı kıyıda kandırıp, okyanusa varınca koca gemiyi yuttuğuna? İki yüzlüsün. Sanki kocamı sularına gömen sen değil misin? Sensin! Bir daha da ne sana bakan bir evde yaşarım ben, ne de senin balığımı yerim. İstedığın kadar balık ver, canavarsın sen!” Çocukluğundan beri gemiye binememesinden, gemiye binince deniz tutmasından gurur duydu, “Ben denizle zaten hiç anlaşılamadım ki.” diye kendisini teselli etmeye çalışarak.

Tam evden çıkacaktı ki bir şeyin eksikliğini hissetti. Bir şeyi unutmuştu ama neyi unuttuğunu bilmiyordu. Unuttuğu şeyin denizde olduğuna dair bir his doğdu içine. Anlamsızdı bu. İnsan denizde neyi unutabilir ki? Ama bu hisse karşı koymadı. Nedenini de sorgulamadı.

Evden çıkarken ayakkabılarını giyinmeyi unuttuğunu suyun serinliğini duyunca fark etti. Bir elinde beyaz zambakları, diğer elinde bavulu duruyordu halen daha. Birkaç adım geri gidip, kaçtı denizden. Denizin kendisine ulaşamadığından emin oldu. Bavulunu ve zambaklarını kumsalda bırakıp denize doğru bir adım attı. Denizin beyaz köpükleri ona tam ulaşacakken, yetişemiyordu. Ufukta bir gemi gördü. Saatine baktı; kiraz çürüğü, ince kordonlu saatine. Daha vardı geminin gelmesine. Saatinin geride kaldığını düşündü. Gemi kıyıya yanaştıkça deniz dalgalandı ve denizin beyaz köpükleri ona ulaşmaya başladı. Birkaç adım daha attı kadın, bu sefer denize doğru. Yere çömeldi. Sanki dalgalar öfkesini alıp gidiyorlarmış gibi hissetti. Bir süre kaldı öyle. Ne kadar süre kaldığını merak etmediği için saate bakmadı. Ama geminin çoktan gitmiş olduğunu gördü. Yanından serçe parmağının yarısı kadar balıklar geçti. Kalan hayatını bir balık olarak geçirmek istedi. Suda buruşmuş parmaklarına baktı. Elleri ne kadar istese de yüzgece dönmeyecekti. Ayağa kalktı. Bavulunu ve beyaz zambaklarını alıp eve döndü.

Kendinle Barış

İclâl Soysal

Sulh içimizdedir. Bazen bulunduğu yeri unuttur insanlar. Oysaki en unutulmayacak yerdedir sulh. Zihnimizdedir.

Sulh istiyorsan önce kendinle barış. Barış ki zihnini bir örümcek ağı gibi saran sis sanki oralara hiç uğramamışçasına yabancılaşsın sana.

Aynaya bak. Baktığında aksini gördüğün yüz sana yabancı olmasın. Çünkü kendinle barışmazsan sulhü sağlayamazsın.

Barışmak dünyanın en sihirli kelimesidir aslında. Kırılan kalbi onarır, insanlığın yaralarını sarar. Herkese ve her şeye inat. Adeta bir şifacı gibidir. Çekilen onca çileye rağmen ayağa kalkmak için alınan güçtür.

Çiçek açmaktır belki de. Kurak bir toprak sandığın yerlerin yemyeşil bir cennete dönüşmesidir.

İnsan kendiyle barıştığında dünyada bir sorun kalmaz. Çünkü tek bir problem etrafında toplanır her şey:
Yabancılaşmak.

Kendine yabancı olduğun bir dünyada sulhten bahsetmek oldukça saçma olacaktır. Felaketleri öngörülmez bir hâle getirmesi de olasıdır. Ta ki,
Barışı kendi içinde sağlayana kadar.

İçinde barışı sağla. Herkese ve her şeye rağmen barışa tutunduğunda insan kendi benliği içerisinde derin yolculuğuna çıkar. İşte bu derin yolculuk kişinin kendini tamamlamasına vesiledir.
Kendini tamamla.

İnsan çok incelikli ancak bir o kadar da detaysızdır. Bahçesi olan bir bahçıvan gibidir. Bitkileri sulamazsa solar. Fakat hep bir çiçeği gözden kaçırmaz.
Kendisini.

İnsanlığın ortak sorunu da bundandır. İyileşmezsen iyileştiremezsin. Kendini o aynanın karşısına bir kez getirmemiş ve iyileştirmeye çabalamamış kişi çevresinde yaşananları sürekli yargılamaktadır. Kendisi hiç aklına gelmez. Başta bahsinde bulunduğum zihin sisi onu tamamen ele geçirmiştir. Yaptığı her şeyin doğru olduğu kanaatindedir o an. Oysaki ortada doğru yoktur. Yalnızca kendine yabancı bir insan vardır.

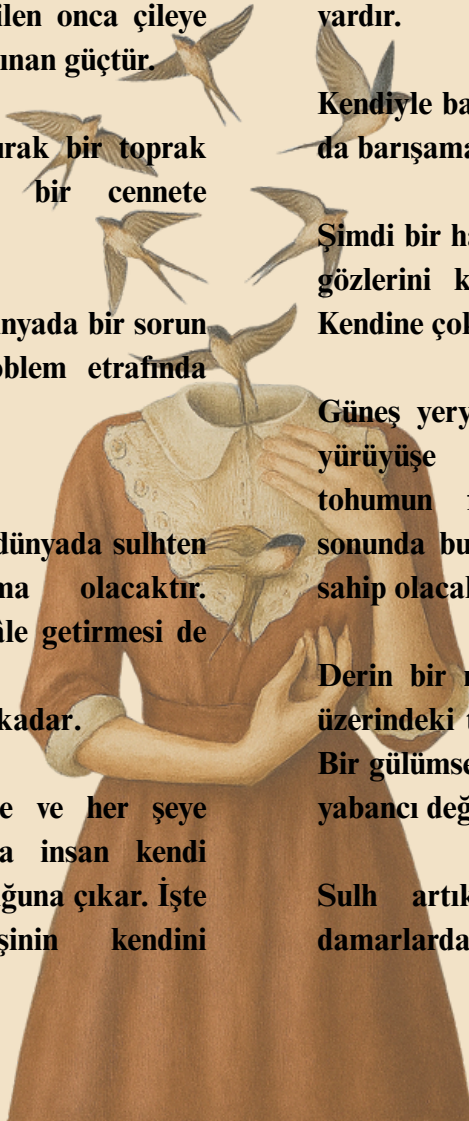
Kendiyle barışamayan hiçbir insan dünyasıyla da barışamaz.

Şimdi bir hayal kur. Bu cümleyi okuduğun an gözlerini kapadıysan eğer doğru yoldayız. Kendine çok da yabancılaşmış sayılmazsın.

Güneş yeryüzüne ilk ışıklarını sunarken bir yürüyüşe çıktın. Yürüdükçe içinde bir tohumun filizlendiğini hisset. Yürüyüşün sonunda bu filiz tüm bedenini saran köklere sahip olacak.

Derin bir nefes al. Yol ilerledikçe hafifledi üzerindeki tüm yükler. Adeta bir kuş gibisin. Bir gülümseme yerleşti yüzüne. Artık kendine yabancı değilsin.

Sulh artık senin kalbine kan taşıyan damarlardan biri gibi. Sulh sensin.

Barış, yalnızca devletlerin masasında değil; apartman boşluğunda, otobüs koltuğunda ya da park salıncağında doğar. Wi Fikret Dayı Uluslararası Barış Ödülleri – 2025, işte bu küçük ama büyük anları selamlıyor. Çöp bidonunu tarafsız bölge yapanlara, kumandayı paylaşanlara, halıyı silkelemeden huzuru bulanlara teşekkür ediyoruz. Çünkü biliyoruz ki barış, bazen bir simitte, bazen bir kulak tıkaçta, bazen de bir çocuğun aklıyla dünyaya gelir.

Çöp Bidonu Arabulucusu – Hüseyin “Bidon” Bey

İki komşu, yıllardır “çöp bidonu kimin kapısında dursun” diye sabahları birbirinin kapısına sürüklüyordu. Hüseyin Bey, bidonu apartman önündeki elektrik direğine zincirledi. Artık kimse şikâyetçi değil, bidon “tarafsız bölge” ilan edildi.

(*Wi Fikret Dayı: “Bak, işte diplomasi dediğin böyle olur!”*)

Şehirlerarası Barış – Derya Hanım (Otobüs Hostesi)

Trabzon–İzmir seferinde Fenerbahçe–Galatasaray taraftarları aynı koltuk sırasında oturmuş, maç muhabbeti alevlenmişti. Derya Hanım, molada herkese çay ve simit ikram ederek tartışmayı halaya çevirdi. Yol bitene kadar tezahürat yerine fıkra anlattılar.

(*Wi Fikret Dayı: “Vallahi federasyon başkanı olsan kim bilir neler yapardın kızım!”*)

Sessiz Bina Kahramanı – Nihat Bey

Üst kattaki komşu halı silkeliyor, alt kattaki küplere biniyordu. Nihat Bey, alttaki komşuya kulak tıkacı, üsttekine elektrikli süpürge hediye ederek apartmanda ilk “halı silkeleme barış protokolünü” imzalattı.

(*Wi Fikret Dayı: “Bazen barış, bir çift süngerle gelir!”*)

Duvar Boyayan Çocuklar – “Sprey Barış Ekibi”

Mahallede seçim yazıları yüzünden tansiyon yüksekti. Üç çocuk gizlice gidip duvarları boyadı, üstüne güvercin ve zeytin dalı çizdi. Ertesi gün herkes aynı duvarın önünde selfie çekiyordu.

(*Wi Fikret Dayı: “Oğlum, sizden milletvekili olur!”*)

Futbol Tribünü Ateşkesi – İki Kaptan

Derbi öncesi tribünler gergindi. İki kaptan, taraftarları karıştırıp “barış tribünü” oluşturdu. 90 dakika boyunca küfür etmek yerine halay çekildi, gollerde herkes birbirine sarıldı.

(*Wi Fikret Dayı: “Hakem bile gülerek düdük çaldı yahu!”*)

Park Salıncağı Uzlaşmacısı – Elif (7 Yaşında)

İki çocuk “önce ben bineceğim” diye salıncağı çekiştirirken, Elif çıktı ve “biri sallarken diğeri oturur” sistemini önerdi. O günden sonra salıncakta dostluk rüzgârı esti.

(*Wi Fikret Dayı: “Dışişleri Bakanı olsaydın dünyayı kurtarırdın kızım!”*)

Kumanda Paylaşım Protokolü – Cemal & Zeynep Çifti.

Evde kumanda yüzünden soğuk savaş vardı. Cemal ve Zeynep, “Hafta içi diziler Zeynep’te, hafta sonu maçlar Cemal’de” anlaşmasını imzaladı. Kumanda artık huzurlu.

(*Wi Fikret Dayı: “İşte medeni evlilik budur!”*)

Çaycılar – Kahveciler Birliği

“Çay mı kahve mi?” tartışmaları bitmiyordu. Cesur bir girişimci, iki içeceği aynı bardağa koydu, adına “Çahve” dedi. İlk yudumda iki taraf da sustu.

(*Wi Fikret Dayı: “İşte bu, sıcak içecek diplomasisi!”*)

Kedi Sevenler – Köpek Sevenler Dayanışması

Kedi severler ve köpek severler sürekli birbirine laf atıyordu. Ortak mama standı kuruldu, gelir sokaktaki tüm hayvanlara gitti. İki taraf da artık aynı mama poşetini taşıyor.

(*Wi Fikret Dayı: “Barış bazen patilerden gelir.”*)

Direnif İnancını Yarına Taşıyan Şarkılar

Zeyna Bulut

Direnif, sokakta halkın iradesiyle örölen özgörlük ve adaletin hasreti ile yoğrulan insanın yüreğinde fitillenen bir ateş. Bir şiirde, bir türküde, bir çığlıkta ve bir susuşta kendini gösteren bir kere yandı mı söndürölemeyen olan.

Umutla harmanlanan, inancı yarına taşıyan bu ateşi tanımak için direnif şarkıları...

Imagine - John Lennon

Soğuk savaş döneminde henüz Vietnam Savaşı sürerken yayınlanmış bir şarkıdır. İnsanları sınıfların, sınırların, savaşların olmadığı; din ve mülkiyet çatışmalarının olmadığı bir dünyanın hayalini kurmaya çağıran şarkı "barış ve kardeşlik manifestosu" olarak kabul edilir.

"Hayal edin

Malın mülkün olmadığını

Merak ediyorum da hayal edebilir misiniz

Açgözlülüğe gerek kalmadığını

İnsanların kardeşliğini"

Which side are you on - Pete Seeger

Florence Reece tarafından 1930'larda ABD'de yaşanan maden işçileri grevleri sırasında kaleme alınmıştır. Kötü çalışma koşulları ve düşük ücretleri sonucunda eylem haklarını kullanan madencilerin sendikalaşmasına karşı şirket ve devlet eliyle işçilerin üstünde baskı kurulması, sindirilemeye çalışılması Florence Reece'e bu şarkıyı yazdırmıştır. Şarkı dinleyenlerine tarafsız kalamayacaklarını ya işçilerin ya da patronların yanında olabileceklerini "Orada tarafsızlar yoktur. Ya birlik adamı olacaksın Ya da J.H. Blair için bir katil" dizeleriyle söyler ve onlara nerede konumlanacaklarını sorar.

Clandestino - Manu Chao

Şarkıya ismini vermiş olan "clandestino" kelimesi "gizli, kaçak, yasa dışı" anlamına gelmektedir. 90'larda Avrupa'daki artan göçmen karşıtlığıyla göçmenlerin yaşadığı dışlanmışlığı, ötekileştirilmeyi kimliksiz bırakılmasını anlatır. Dönemin sınır politikalarına ve artan göçmen karşıtlığına karşı çıkış niteliğindedir.

"Bana Clandestino derler

Çünkü kimliğim yok"

...

"Şehirde bir hayaletim

Benim yaşamım yasaktır

Öyle der kanunlar"

Bella ciao

19. yüzyılda pirinç tarlalarında çalışan kadın işçilerin türkülerine dayanan şarkı, Dünya Savaşı esnasında İtalyan faşizmine ve Nazi işgaline karşı savaşırken marş haline gelmiştir ve zamanla tüm dünyada özgürlüğün ve dayanışmanın sembolü olmuştur. Marşta özgürlüğü için savaşmayı göze alan ve mücadele için bir iz bırakmak isteyenine vedasını dinleriz.

"Bu partizanın çiçeği

Özgürlük için ölen"

Yaz Gazeteci Yaz - Selda Bağcan

70'lerde çıkmış olan şarkıda Selda Bağcan döneminin adaletsizliklerini, işçi haklarını ve eşitsizlikleri eleştirir. Medyanın taraflı tutumuna, halkın yaşadığı haksızlıkların üstünün

örtülmesine dikkat çeker. Direniş ve dayanışma çağrısında bulunur, gerçeğin ve haklarından

mahrum bırakılmış bir halkın sesi olmayı amaçlar.

"Şöhretten bunalmış dilleri yazma

Kendi bahçedeki gülleri yazma

Haksız yere genç öldüren elleri yazma

Doğuda doktorsuz ölen kulları da"

Toprağa Yazılan Kader

Maryam Akbari

O, toprakla bambaşka bir şekilde tanışmıştı. Çocuktuk, çok küçüktü. Yaşıtlarıyla kumdan kaleler yapmalı, sokaklarda koşup oyunlar oynamalı, gülmeli ve mutlu olmalıydı. Onun hikâyesinde toprak oyun değil, sığınak olmuştu. Yaralarını iyileştirsün diye bedenine toprak sürmüşlerdi. Sanki küçücük kalbinin derdine derman, o topraklarda gizliydi.

Başta korkuyordu. Toprağın serinliği teninde ürperti bırakıyordu. Yine de cesurdu, korkusunu belli etmezdi. “Topraktan yaratıldık” diye fısıldamıştı çocuk aklıyla. İçinden, “Bu toprağı sürsen yaran gizlenmiş olur, kimse görmez. Belki de o toprakla bambaşka bir insan ortaya çıkar” demişti. Kendi kendini ikna etti. Ağlıyordu ama o topraktan bir mucize çıkacağına inanmak istiyordu.

Oyuncaklarına hep mutlu sonlu masallar anlatırdı. Kahramanlar kazanır, yara almadan gülerdi. Günler geçti, aylar aktı, yıllar devrildi. Anlatacak oyuncakları da kalmadı. O topraktan beklediği mucize de çıkmadı. Yine de o günden sonra toprağa başka gözle bakmaya başladı. Derdini en çok ona anlattı. Bazen gökyüzüne, bazen denize fısıldadı içindikileri ama en çok toprağa.

Yıllar geçti, o büyüdü. Toprakla kurduğu bağ büyümeyi reddetti, hep aynı kaldı. “Toprağın hafızası vardır” derler ya, o da buna inandı. Çünkü yıllar geçse de toprak bütün acıların şahidiydi. O kokuyu zihninden silemedi. Belki çocukken yarasına sürdüğü için, belki de kalbine iz bıraktığı için. Ne olursa olsun o kokuyu unutmadı.

Onun için toprak yalnızca bir zemin değildi. Ona gömülmüş hatıraların diliydi. Çocukluğunun sığınağı, acıyla yoğrulmuş ama sevgisiyle kokan bir memleketti. Günlerin nasıl geçtiğini hatırlamıyordu. Saymayı bırakmıştı. Toprağa anlattığı hikâyenin peşine düşmüştü. Vazgeçmek diye bir kelime yoktu dünyasında. Mutlu sonlu hikâyeyi oyuncaklarına değil, tekrar o şehre döndüğünde toprağa anlatacaktı.

Yıllar geçti, yaraları yavaş yavaş iyileşti. Zaman aktıkça şehirler, insanlar, her şey değişti. O ise aynı kalmayı seçti. Sanki bu çağa ait değilmiş gibi, ruhunda eskilerin. kokusunu taşıyordu. Bir zamanlar içini kasıp kavuran fırtına dinmişti. İyileşmişti ama fırtınayla birlikte kendisi de değişmişti.

Durmuyordu, hep yolculuk halindeydi. “Bir şeylerden kaçırıyorsun” diyorlardı ona. Oysa kimse fark etmedi. Hiçbir şeyden kaçmıyordu. Sadece gitmeye hazırdı. Fakat derinlerde bir soru asılı kalıyordu: Gerçekten gitmek istiyor muydu?

Anlatılmamış bir hikâyeyi içinde taşıyordu ve bundan yorulmuştu. Sessizlik ağırdı. Yüreğinin tam ortasına yerleşmişti. Hayat uğruna savaşmaktan, hayatta kalmak için mücadele etmekten, yaşamaya zamanı kalmamış gibi hissediyordu. Hikâye onu uzak şehirlere, yabancı sokaklara sürükledi. Kalbinin bir köşesi hep o toprağa dönük kaldı. Bir gün döndüğünde ona mutlu sonla biten bir masal anlatmalıydı.

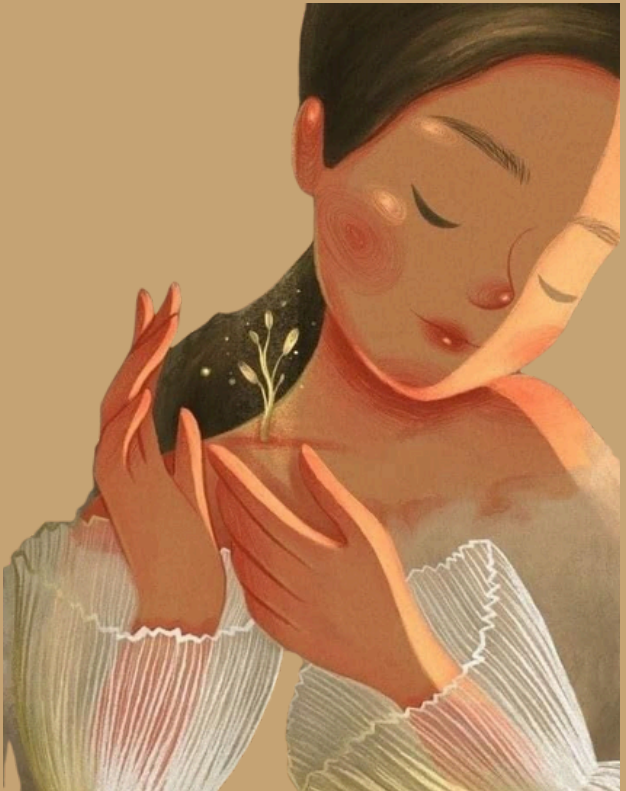
Yolculuk uzadıkça unutacağından korktu. Bir gün titreyen elleriyle kalemi aldı. Yazmaya başladı. Unutmasın diye. Çünkü söz vermişti. Döndüğünde toprağa bir masal borçluydu.

Ve o gün geldiğinde toprak, ona yüzündeki yaralar için mucize sunmamıştı. Asıl mucizeyi gösterdi. Mucize kendi içinden doğuyordu. Acının bağrından filizlenen o mucize, yepyeni bir insana dönüştürmüştü onu. Eski yaralarını taşıyan ama onlarla yeniden şekillenen, başka bir gözle bakan, başka bir sesle anlatan bir insana.

Bir gün kader, toprağın dilinden ona yeniden seslendi. Artık anlatacak bir masalı vardı. Mucize hiçbir zaman dışarıdan gelmeyecekti. Ne gökyüzünden inen bir ışık ne de toprağın bağrından çıkan bir sır... Asıl mucize, kendi kalbinin içinde sessizce büyüyordu. Acının küllerinden doğan bir insan, yeniden inanmayı öğrenen bir ruh.

Ve o gün kader, toprağın dilinden yeniden konuştu. Mutlu sonu bulmak için çıktığı bu yolculukta, aslında aradığı şeyin son değil, yolun kendisi olduğunu öğrendi. Çünkü her adım, onu başka bir insana dönüştürüyordu. Mutluluk varılacak bir hedef değil, yolda olmanın kendisiydi.

Toprak onu anlamıyor gibi görünse de, o toprağın sessizliğinde kendini duymayı öğrendi. Mutlu son dışarıda bir yerde değil, kalbinde yankılanan sessiz hakikatte gizliydi. Yol uzundu, yük ağırdı. Fakat kalbinin derinindeki hakikati bulana kadar gitmesi gerekiyordu. Ve bir gün mutlaka bulacağını biliyordu.

Mahmur

İbrahim Bozdağ

Doluyum bugün

Acıları toplayıp dem tuttum.

Yazsam konuşur muyum, konuşsam yazar mıyım diye oturdum.

Az evvel kalktı sevimcim. Acelesi varmış!

Ne zaman uğrasa çok kalmıyor zaten.

Asıl konuya gelelim şimdi.

İstediğim sorundan başlayamadım.

Yeterli süre de yoktu!

Başladım yazmaya kalem ince; kağıt küçük.

Hani herkesin yükü kendine göreydi.

Kalem ezildi, gönlü karardı kağıdın.

Bir yağmur yağsa, karıştırırsa her bir şeyi.

Hani yağmurdan ıslanmış olsa yanağım.

Gök gürültüsü kafamdaki sesler.

Ağladığımı bir tek toprak bilecek üstüne düştü yaşlarım.

Güneş doğsa; bir tomurcuk açsa benden bilecekler.

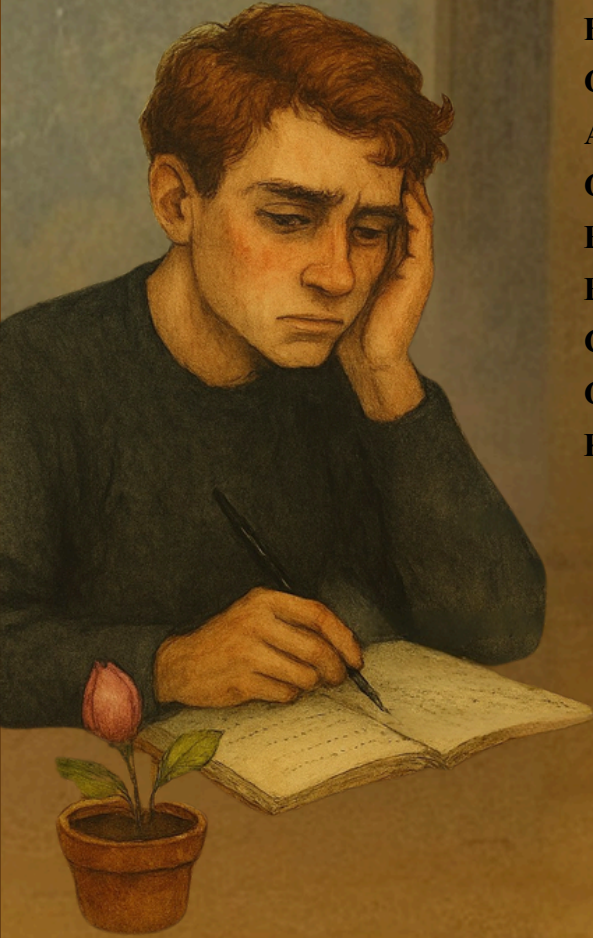
Ben yalan söylemem.

Bu tomurcuk benden değil diyemem.

Çiğ düşmüş toprağa, coğrafya kadardır benim bildiğim.

Gün doğmak üzere kimseler görmeden sildim.

Korkuyorum gerçek sanacaklar yaşadıklarımı.

Çağrı

Bertolt Brecht

Doğrudur yıldırımın düştüğü, yağdığı
yağmurun,

Bulutların rüzgarla sökün ettiği.
Ama savaş öyle değil, savaş rüzgarla
gelmez;

Onu bulup getiren insanlardır.
Duman tüten topraktan bahar boyunca,
Dökülüp yükselir birden gökyüzü.
Ama barış ağaç değil, ot değil ki
yeşersin:
Sen istersen olur barış, istersen
çiçeklenir.

Sizsiniz uluslar, kaderi dünyanın.
Bilin kuvvetinizi.

Bir tabiat kanunu değildir savaş,
Barışsa bir armağan gibi verilmez
insana:

Savaşa karşı
Barış için

Katillerin önüne dikilmek gerek,
'Hayır yaşayacağız! ' demek.
İndirin yumruğunuzu suratlarına!
Böylece mümkün olacak savaş önlemek.

Onlar demir çeliği elinde tutan birkaç
kişidir,

Yoktur karabasandan bir çıkarları
Dünyaya bakıp 'ne küçük' derler,
Bir şeylerle yetinmezler ucunda,
Para hesap eder gibi hesaphıyorlar
bizi,

Savaş da bu hesabın ucunda.
Ürkmeyin tutmuşlar diye suyun başını:
Korkunç oyunları, davranın, bitsin.

Söz konusu olan çocuğundur, ana:
Koru onu, dikil karşılarma,
Biz milyonlarca kişi
Savaşı yener miyiz?
Bunu sen bileceksin.

Bunu biz bilecek, biz seçeceğiz.
Bir de düşün 'Yok! ' dediğini:
Düşün ki savaş geçmişin malı
ve barış taşıyor gelecekten.

**“Dünyaya bir daha gelsem; ne kadar tank,
tüfek ve silah varsa hepsini eritip saz,
cümbüş ve zurna yapacağım.”**

Aram Tigran

DAYISIZDERGİ